

WRZESIEŃ

Kalendarium wrzesień 1988

1

- „Trybuna Ludu” publikuje wypowiedź gen. Wojciecha Jaruzelskiego podczas wizyty w Fabryce Samochodów Osobowych na Żeraniu w Warszawie, nawiązującą do spotkania gen. Czesława Kiszczaka z Lechem Wałęsą. [...] *Możemy rozmawiać z każdym, którego działalność nie godzi w nadrzędne racje socjalistycznego państwa. Trzeba szukać dobrych rozwiązań dla Polski. [...]*
- Za namową Lecha Wałęsy i Episkopatu Polski strajkujący opuszczają Stocznnię Gdańską, przerwany też zostaje strajk w Hucie Stalowa Wola.

2

- Do Kopalni Węgla Kamiennego Manifest Lipcowy przyjeżdża Lech Wałęsa. Burzliwe rozmowy trwają 10 godzin. [Lech](#) Wałęsa oczekiwał, że strajkujący wyjdą razem z nim, ale spotkał się z odmową.
- Kończy się strajk w Szczecinie, prowadzony przez Komitety Strajkowe Portu Szczecińskiego i Wojewódzkiego Przedsiębiorstwa Komunikacji Miejskiej.

3

- Kończy się strajk w Kopalni Węgla Kamiennego Manifest Lipcowy.

6

- Rada Ogólnopolska Porozumienia Związków Zawodowych podejmuje uchwałę o votum

nieufności dla rządu Zbigniewa Messnera.

8

- W Kielcach obraduje RKW z udziałem przedstawicieli największych zakładów Kielc, Starachowic, Ostrowca Świętokrzyskiego i Skarżyska-Kamiennej. Uchwala, że głównym kierunkiem działań będzie tworzenie Komitetów Założycielskich NSZZ „Solidarność”.
- Z uchwały Rady OPZZ w sprawie pluralizmu związkowego: *Nie ma żadnych przesłanek i racji społecznych do usankcjonowania drugiego związku w zakładzie.*

9

- We Wrocławiu powstaje Komitet Organizacyjny NSZZ „Solidarność”, do którego przyłącza się wiele zakładów, m.in. Stocznia Rzeczna, Pafawag, Miejskie Przedsiębiorstwo Komunikacyjne (5 z 10 zajezdni).

10

- Na wspólnym posiedzeniu KKW NSZZ „Solidarność” z przedstawicielami Międzyzakładowych Komitetów Organizacyjnych „Solidarności” z Gdańska i Huty im. Lenina (przekształconych z MKS), MKZ-ów z Jastrzębia i Szczecina, Komitetu Strajkowego Huty Stalowa Wola, Komisji Górniczej Zagłębia Miedziowego – udzielone zostaje poparcie Lechowi Wałęsie w związku z rozmowami „okrągłego stołu”. Z oświadczenia KKW: [...] *NSZZ „Solidarność” jest otwarty na porozumienie, w którym zachowana zostanie jego tożsamość. [...] Dopiero legalizacja „Solidarności” pozwoli na skuteczne włączenie się Związku w reformowanie kraju. [...]*
- Podpisali: Lech Wałęsa – KKW NSZZ „S”, Jacek Merkel – MKO Gdańsk, Alojzy Pietrzyk – MKS Jastrzębie, Edward Radziewicz – MKS Szczecin, Władysław Liwak, Marek Bąk – KS Stalowa Wola, Maciej Mach – KO NSZZ „S” Huty im. Lenina, Wł. Grocki – Komisja Górnictwa Miedziowego.

11

- W Gdańsku w kościele św. Brygidy po raz czwarty zbiera się grono intelektualistów i działaczy związkowych, zaproszonych przez Lecha Wałęsę z udziałem KKW, przedstawicieli robotników z głównych centrów strajkowych oraz „Solidarności” Rolników Indywidualnych. Dyskusja ogniskuje się wokół problemów związanych z

„okrągłym stołem”. Panuje jednomyślność w sprawie celowości podjęcia próby dialogu z władzą i udzielone zostaje pełne poparcie dla stanowiska Lecha Wałęsy. Bardzo wyraźnie artykułowana jest konieczność jedności wszystkich środowisk niezależnych i opozycyjnych. W katalogu spraw, jakie powinny być poruszone przy „okrągłym stole”, wymieniane są: swoboda dla stowarzyszeń, uprawnienia dla samorządów, „Solidarności” Rolników Indywidualnych, kwestie praworządności, nowa ordynacja wyborcza i gospodarka. Najważniejsza jednak jest zgoda na legalizację „Solidarności”.

- W spotkaniu udział biorą: Janusz Beksiak, Jacek Bocheński, Halina Bortnowska, Stefan Bratkowski, Ryszard Bugaj, Zbigniew Bujak, Marek Bąk, M. Chmiel, Jacek Czaputowicz, P. Czartoryski, Kazimierz Dziewanowski, R. Duda, Jerzy Dłużniewski, Marek Edelman, Władysław Frasyniuk, Bronisław Geremek, Stanisława Grabska, Antoni Grabarczyk, Aleksander Hall, Julia Hartwig, Stefania Hejmanowska, Gabryjel Janowski, Cezary Józefiak, Stefan Jurczak, Ryszard Kapuściński, Jan Kłoczowski, Maja Komorowska, Stefan Kisielewski, Krzysztof Kozłowski, L. Kosiak, Jacek Kuroń, Jacek Karczewski, Władysław Kunicki-Goldfinger, Marcin Król, Zofia Kuratowska, Jan Józef Lipski, Bogdan Lis, Władysław Liwak, Witold Lutosławski, Andrzej Malanowski, Jan Malanowski, Jacek Merkel, Maciej Mach, Andrzej Milczanowski, Adam Michnik, Artur Międzyrzecki, Tadeusz Mazowiecki, Edward J. Osmańczyk, Aleksander Paszyński, J. Penson, Janusz Pałubicki, Alojzy Pietrzyk, Jerzy Puciata, M. Radomska, Ryszard Reiff, Edward Radziewicz, Zbigniew Romaszewski, J. Rosner, o. Józef Salij, Henryk Samsonowicz, Henryk Sienkiewicz, Andrzej Stelmachowski, Adam Stanowski, Stefan Starczewski, G. Stawski, Grażyna Staniszevska, Andrzej Strykowski, Stanisław Stomma, Andrzej Szczepkowski, Klemens Szaniawski, K. Śliwiński, Józef Ślisz, ks. Józef Tischner, Jerzy Turowicz, Jacek Taylor, Andrzej Tokarczuk, Witold Trzeciakowski, Andrzej Wajda, Z. Wasilkowski, Stanisław Węgrzyn, Andrzej Wielowieyski, Wiktor Woroszyński, Henryk Wujec, J. Zakrzewska, Krystyna Zachwatowicz-Wajda, Tadeusz Zieliński, Janusz Ziółkowski, Mieczysław Zlat, T. Zimiński, Stanisław Zięba.

15

- W Łodzi obraduje RKW NSZZ „Solidarność” Ziemi Łódzkiej, uczestniczą przedstawiciele Komitetów Organizacyjnych i Założycielskich „Solidarności” w zakładach: im. Marchlewskiego, Próchnika, Ema-Elester, Remontowo-Budowlanego Polesie oraz ZPB Morfeo w Ozorkowie, a także struktur Związku w Pabianicach, Ozorkowie i Zduńskiej Woli.

15-16

- Odbývają się dwa spotkania przygotowawcze do „okrągłego stołu”. Uczestniczy w nich

gen. Czesław Kiszczak i Lech Wałęsa wraz z przedstawicielami władz i środowisk niezależnych, a także obserwatorzy ze strony Kościoła. Początek zaplanowano na połowę października. Minister spraw wewnętrznych zobowiązał się do cofnięcia postrajkowych represji. Podczas drugiego spotkania (16 IX) w ośrodku MSW w Magdalence obecnych jest 25 przedstawicieli PZPR, ZSL, SD, OPZZ, Kościoła i „Solidarności”. Ze strony „Solidarności” biorą udział: Jacek Merkel, Alojzy Pietrzyk, Edward Radziewicz, Władysław Liwak, Władysław Frasyniuk, Lech Kaczyński, Tadeusz Mazowiecki, prof. Andrzej Stelmachowski. Gen. Cz. Kiszczak przedstawia propozycje tematów rozmów „okrągłego stołu”: model, struktura i zasady funkcjonowania państwa, powołanie Rady Porozumienia Narodowego, nowa ordynacja wyborcza i druga izba parlamentu, zmiany w Konstytucji, reformy gospodarcze. W kwestii legalizacji „Solidarności” występuje zasadnicza rozbieżność stanowisk. Opozycja domaga się w tej sprawie jasnej deklaracji władz jeszcze przed rozpoczęciem obrad „okrągłego stołu”. Ostatecznie spotkanie kończy się ustępstwem Lecha Wałęsy – zgodą na wydanie ogólnikowego komunikatu stwierdzającego jedynie, że przedmiotem obrad „okrągłego stołu” będzie m.in. kształt polskiego ruchu związkowego.

17

- Do Częstochowy przybywa tradycyjna Pielgrzymka Ludzi Pracy. Lech Wałęsa mówi do zebranych: [...] *Szósta pielgrzymka dla tych, którzy byli na pierwszych, jest jasna – „Solidarność” jest już bardzo, bardzo blisko.* [...]

19

- W Krakowie [Komitet Założycielski](#) „Solidarności” Uniwersytetu Jagiellońskiego występuje z wnioskiem rejestracyjnym (akces do Związku zadeklarowało 850 osób). W Akademii Górniczo-Hutniczej jawna „Solidarność” liczy ponad 500 członków.
- Rząd Zbigniewa Messnera podaje się do dymisji.
- Wznawia działalność polska sekcja Pen Clubu. W skład nowego zarządu wchodzi wszyscy żyjący członkowie Zarządu sprzed 13 XII 1981 i nikt z nowego ZLP. Prezesem ponownie obrany zostaje Juliusz Żuławski, wiceprezesami Artur Międzyrzecki i Egon Naganowski, sekretarzem Anna Trzeciakowska, a skarbnikiem Andrzej Szczypiorski. Pozostali członkowie Zarządu to: Władysław Bartoszewski, Marian Bizan, Marian Brandys, Andrzej Braun, Jerzy Ficowski, Paweł Hertz, Urszula Koziół, Marcin Król, Zygmunt Kubiak, Stefan Kisielewski, Jan Józef Szczepański, Jerzy Turowicz, Wiktor Woroszyński. Sformułowano poparcie dla starania o reaktywowanie „Solidarności”.

25

- Decyzją Lecha Wałęsy skład Krajowej Komisji Wykonawczej NSZZ „Solidarność” zostaje uzupełniony o przedstawicieli Komitetów Strajkowych z Gdańska, Szczecina, Jastrzębia-Zdroju, Nowej Huty i Stalowej Woli. Do składu KKW zostaje dokooptowany przewodniczący Komisji Interwencji i Praworządności Zbigniew Romaszewski.

27

- Urząd premiera obejmuje Mieczysław F. Rakowski. Proponuje stanowiska w rządzie 4 osobom ze środowisk niezależnych: Witoldowi Trzeciakowskiemu, Aleksandrowi Paszyńskiemu, Julianowi Auleytnerowi i Andrzejowi Micewskiemu. Wszyscy odmawiają.

28

- W całej Polsce trwają przekształcenia Komitetów Strajkowych w Komitety Założycielskie NSZZ „Solidarność”.